

memento za tovarnik

(svibanj–rujan 1991)

šimun penava

uredništvo lista
»hrvatski tovarnik«,
zagreb, hrvatska

—→ Selo Tovarnik nalazi se u Srijemu, udaljen od Vukovara 25 kilometara, a od Vinkovaca 30. Sve su ulice iste širine od 36 metara i sve su izlazne. Na mjestu današnjeg Tovarnika, za rimskih vremena postojalo je naselje koje se zvalo *Ulmo*. Ime Tovarnik prvi put se spominje godine 1335. Za kanonske vizitacije 1632. zapisano je: »...U Tovarniku osim Hrvata žive Turci i pravoslavci u 30 kuća. Ovo naselje leži na glavnoj cesti koja veže Carigrad i Beograd s Budimpeštom. Tu je smještena gostionica (hospicij) za putnike...«.

Tovarnik 28. ožujka 1737. kupuje obitelj *Eltz*. Već 1758. Tovarnik dobiva školu, 1826. poštu, a 1890. željezničku postaju. Godine 1894. osnovana je i svečano otvorena Hrvatska čitaonica. U Tovarniku je rođen hrvatski pjesnik Antun Gustav Matoš.

Selo je smješteno u ravnici. Sve su površine obradive osim rupača koje služe za iskop zemlje od koje se pravi opeka. Godine 1960/1962. provedena je opća komasacija cijele katastarske općine, a melioracijom isušeno je nekoliko kovrtača i privedeno oraničkoj uporabi.

Tovarnik je bio središte općine od raspada Austro-Ugarske Monarhije, zatim 1945, 1955-1960, a od 1960. do 1992. nalazi se u općini Vukovar.

Danas je Tovarnik sjedište istoimene općine (u koju ulazi i mjesto Ilača), a u sastavu je Vukovarsko-srijemske županije.

Prema popisu stanovništva 1991. Tovarnik je imao 3001 stanovnika, od toga Hrvata 2136 (71,2%), Srba 670 (22,3%), Jugoslavena 105 i ostalih 90.

Drugi svjetski rat u crno je zavio Hrvate u Tovarniku. Samo u prosincu 1944. svirepo i na najbrutalniji način ubijeno je oko 70 Hrvata: bacani su s tornja pravoslavne crkve, masakrirani ili zapaljeni. Šutilo se o tom sve do prvih demokratskih izbora 1990. Na izborima, u selu je pobijedila Hrvatska demokratska zajednica.

Srbi su potajno osnovali SDS, tajno se sastajali, prikupljali pomoć za srpske borce četnika u Borovu selu. Blagajnik je bio Milan Bakrač. Javno nisu htjeli istupati. Ponašali su se indiferentno kao — to njih ne zanima.

Od prvih barikada u Hrvatskoj do proljeća 1991. u selu se osjeća nemir. Seljani samoinicijativno nabavljaju oružje, prodajući i stoku. U Rupačama (bivša ciglana) potajno se vježba rukovanje oružjem, instrukcije daju policajci stacionirani kraj Opatovca.

U ožujku i travnju 1991. počinju prva noćna dežuranja na istočnom dijelu sela prema Šidu. Nekoliko pušaka pumperica i nekoliko pištolja daju se iz ruke u ruku na smjenama. Disciplina je velika. Nije bilo nikakvih incidenata. Srbi su reagirali kao da ništa ne vide. Previše su šetali ulicama i vrtovima. Po danu selo je odavalo dojam mirnoga, pospanog srijemskog sela.

U pokolju u Borovu Selu 2. svibnja 1991. pogiba i policajac Marinko Petrušić iz Tovarnika. Selo se diže na noge i tuguje. Ono malo starih pušaka dijeli se po kućama, tako da bar svaka druga kuća ima neko oružje za obranu. Srbi se osjećaju nesigurnima iako im nitko ništa ne čini. Poslije podne 3. svibnja 1991. veći dio Srba odlazi traktorima i autima u Šid. Nitko im ne smeta.

Po selu se dežura po svim ulicama dok ne prođe sahrana. Postavljeni su straže na šidsku, iločku, vukovarsku te ilačku stranu. Pregledavaju se svi automobili, svi kamioni. U kinodvorani održan je skup HDZ-a na kojem je odlučeno da svaka ulica ima svoj inicijativni odbor koji bi djelovao u slučaju evakuacije žena i djece.

JNA bez problema prolazi kroza selo, često sporednim ulicama kako bi zaplašili narod.

Marinko Petrušić (rođen 1966) ubijen u Borovu Selu 2. svibnja 1991. sahranjen je na tovarničkom groblju 4. svibnja 1991. u 16:00 sati. Svi Hrvati dođoše na sahranu, a od Srba nitko nije ni izrazio sućut. Sutradan su u kući Miše Stojanovića pekli prase i slavili »jednog ustašu manje«. Čule su se četničke pjesme. I dalje se nastojalo živjeti mirno bez sukoba. Srbi su u više navrata znali ulaziti u Šid, a tamo ih je čekala beogradska i novosadska TV koja je sve to prikazivala kao bježe Srbi od ustaškog noža. Navečer kasno ili sutradan ujutro vraćali bi se u selo i tako opet po već određenom scenariju.

Hinina vijest od 2. lipnja 1991. puno govori.

»Jutros je iz Srijema pobjeglo nekoliko Hrvata, koje je Srbija mobilizirala u rezervu. Oni naglašavaju kako se na granici kod Šida gomilaju srbijanski rezervisti, kod sajmišta, na izlazu iz Šida prema Tovarniku, ukopali su teške haubice, a prema srpskim izjavama, u okolici Šida, u Adaševcima i Gibarcu raspoređeno je oko 180 oklopnih borbenih vozila.«

U Zagrebačkoj ulici došlo je do prvog incidenta u srpnju 1991. Srbi nisu postavljali barikade na ulicama gdje ih je većina ali su potajno stražarili po noći. Stevo Krnjajić (Srbin) pucao je u noći na prolaznika Marka Širića i ranio ga. Krnjajić je pobjegao u Šid, a Šarić je prevezen u bolnicu. Sve se još jednom pokušalo zaboraviti.

U lipnju 1991, u selu se osniva policijska postaja u kojoj su redovni policajci i nešto rezervnog sastava. U srpnju u pomoć dolaze policajci iz PU Varaždin, dežura se na više mjesta. Hrvati se osjećaju sigurnijim i rado prihvaćaju mlade i hrabre Međimurce. Na straži, ljudi i žene donose kolače. hranu. lubenice do mile volje!

21. srpnja 1991. mladomisnik Grga Grbešić služi mladu misu. To je nakon punih 50 godina prva mlada misa u selu. Velečasni Ivo Burik drži nadahnuti govor u kojem predskazuje ono što će se dogoditi za nepuna dva mjeseca.

U rano jutro 25. srpnja 1991. u blizini željezničke postaje, podmuklo iz zasjede, postavljene u kukuruzištu, napadnuta je policijska patrola Policijske postaje Tovarnik. U trenutku kad su djelatnici policijske postaje vozilom obilazili teren, teroristi su iznenada, iz neposredne blizine, otvorili vatru iz automatskog oružja velikog kalibra, te bacili nekoliko ručnih bombi na vozilo. U žestokoj vatri otvorenoj na policajce, teške ozljede zadobili su Ivica Rudnički i Stjepan Herega, policajci PS Tovarnik, dok su ostali članovi patrole ostali neozlijeđeni. Ranjenim policajcima odmah je pružena pomoć i, prema riječima medicinskog osoblja, izvan životne su opasnosti.

26. srpnja 1991. (HINA) — »Utvrđeno je da je više osoba iz Tovarnika sudjelovalo u pripremanju oružane pobune protiv Republike Hrvatske. Premetačinom kuća tih osoba pronađena je veća količina oružja, streljiva i eksplozivnih sredstava, vojnog podrijetla. Istražnom sucu Okružnog suda u Osijeku privedeni su Bogdan Sedlić (rođen 1947), Bogdan Jekić (1941), Jovan Medić (1946), Jovan Kovačević (1928), Bogdan Stanimirović (1930) i Ranko Čulibrk (1925), svi iz Tovarnika. Dvije osobe za koje je utvrđeno da pripadaju toj skupini u bijegu su. To su Savo Cvetić i Željko Opačić. Istraga je u tijeku.«

Vojni sud u Osijeku osudio je: Bogdana Sedlića, Bogdana Jekića, Jovana Kovačevića, Bogdana Stanimirovića, Savu Cvetića i Željka Opačića što su organizirali formaciju TO Tovarnik, naoružali se dugim vatrenim oružjem kojim su namjeravali sudjelovati u oružanom napadu na Hrvate Tovarnika. Iz iskaza policajca Stjepana Herega saznajemo da je kod jednog tovarničkog Srbina pronađeno 6000 komada streljiva. Kad su ga pitali što će mu to, rekao je: »Za vlastite potrebe.« (Hrvatski Tovarnik, broj 5.)

Političkom odlukom i zauzimanjem svećenika Ive Burika uhićeni su oslobođeni i svi su otišli u Srbiju.

Odlukom Kriznog štaba Skupštine općine Vukovar početkom kolovoza oko 200 žena i djece odlazi na more. Poneke žene odvođe djecu u Bosnu ili po Hrvatskoj rodbini, vjerujući da će napetost uskoro prestati.

Pripadnici JNA više ne mogu izdržati. Tako HINA javlja kako je 4. kolovoza 1991. veliku uznemirenost izazvalo kretanje jednog tenka i jednog oklopnog transportera koji su bez ikakve najave i ikakva povoda iz Šida ušli u Tovarnik i kretali se ulicama. Nakon intervencije kod vojnih vlasti vozila su se udaljila iz Tovarnika prema Šidu. Pucnjava iz pješadijskog oružja iz pravca Šida bila je počesta.

Kroz Tovarnik 19. kolovoza 1991. prošla su 33 kamiona pšenice i dva kamiona stoke u pratnji JNA. Za upravljačem kamiona bili su srbijanski rezervisti.

Srbi koji su ostali u selu potajno su preko njive išli u Šid. Dokaz je ranjavanje Straje Ergića 24. kolovoza 1991, u ponoć, u kukuruzištu izvan sela. Previjen je u ambulanti, a poslije je nastavio piti u gostionici zajedno sa Hrvatima. »Slučajno« je bio oko kilometar izvan sela u noći.

Tijekom noći 28. kolovoza 1991. dolazi do napada na Sotin pa narod bježi prema Tovarniku i Ilači. U selu je opća strka i mobilizacija ali nema pucniave.

Dan poslije, 29. kolovoza pojavljuju se tenkovi kod HTV-tornja izvan sela na putu prema Lovasu. Tenkovi se povlače i opet nastaje mir u selu.

Još tijekom srpnja pravoslavni svećenik gospodin Kunac pokrenuo je inicijativu za razgovor s Hrvatima oko mira, nenošenja oružja i slično. Razgovor je bio u prostorijama doma iznad pošte (što je i HTV snimala). Govorili su da nisu potrebne barikade, da su svi oni miran narod i žele mirno živjeti i onda su usred razgovora otišli. Hrvati ovaj put nisu bili naivni. Dobro su se organizirali, pripremili podrume i sve što je potrebno za obranu i evakuaciju.

U nedjelju 1. rujna oko 15:30 na punkt sa šidske strane dolazi kolona od 50 vozila i traži prolaz. Dolazi do natezanja: vojska tenkovima ruši barikade, nailazi na minu i eksplozija čini manji kvar jer se tenk vraća bez problema u Šid.

Drugi dan, 2. rujna, kolona vojnih vozila dolazi pred Policijsku postaju, a iz transporterata izlazi poručnik Predrag Vorkapić i traži razgovor sa zapovjednikom PS Tovarnik. Zapovjednik Đuro Blažić izlazi: dogovaraju se da će JNA najavljivati svoju kolonu s točnim brojem vozila i s vremenom prolaska kako ne bi dolazilo do incidenata.

Prvo samoranjavanje — 3. rujna, kada su u policijskoj postaji neopreznim rukovanjem minobacačem ranjeni Marin Markutović (1971) i Mladen Bilić (1959), pripadnici rezervnog sastava ZNGRH. Kraj Bosuta uz Novu branu blizu Mirkovaca 15. svibnja 1991. u 15:00 ubijen je Stjepan Ferinac (rođen 1968) vatrenim oružjem. U Mirkovcima su ga skinuli s vlaka i natjerali da pred TV-kamerom dâ izjavu kako u Tovarniku ima oko 20 000 ustaša, naoružanih do zuba, da kolju, ubijaju srpski narod, pale kuće.

Nesigurno je putovati vlakom do Vinkovaca, dolazi do prvih otmica putnika Tovarničana. Đuro Mijoković, Mirko Vidović, Josip Beniković i drugi, oteti su s vlaka na Željezničkoj postaji Mirkovci, pretučeni od četnika i pripadnika JNA a onda zamijenjeni za nekoga njihova vojvodu kojeg su zvali Babo.

Organizirane kolone vozila prolazile su bez ikakve kontrole. Dok je trajala žetva kamioni Mitrotransa uz pratnju JNA odvozili su žito iz svih sela oko Mirkovaca u kojima je većinsko srpsko stanovništvo.

U utorak 10. rujna 1991. jedna jedinica JNA (oko 6 vozila) locirala se na sjeveru sela blizu tornja. U policijsku postaju dolaze tri vojnika u odorama bez oznaka, i samo izvještavaju da će oni imati vježbu i da hoće razgovarati sa mjesnim vlastima. Predsjedniku MZ Đuri Kokošareviću osobno se predstavio zamjenik novosadskog korpusa Davor Košut. »Nećemo nikakve pregovore«, rekao je Đuro. »Zašto ste doveli tovarničke Srbe?« U jedinici su bili, uz rezerviste i tovarnički Srbi: Stevan Srdić i Mišo Stojanović, koji se više nisu mogli uzdržati nego su htjeli sukob. Jedinica je ostala izvan sela uz sam put prema Lovasu. Tu su ukopali i višecijevni bacač raketa. Selo su polako okruživali. Prekinute su sve veze s Vukovarom i Ilokom. Jedina veza ostala je s Ilačom i Nijemcima. Preko željezničke telefonske linije Antun Mandić uspijeva uspostaviti vezu preko Ilače s Vukovarom, a to još više razjaruje neprijatelja.

Iz smjera Šida preko Ilače prema Oroliku 16. rujna 1991. u 10:30 pojavljuje se vojna kolona od 15 tenkova, 14 borbenih i oklopnih vozila, 17 pitzgaueru od kojih neki vuku topove. Od jutra su se na cesti Tovarnik—

Sotin ukapali tenkovi i pješadija pa tu cestu potpuno kontrolira srbovojska. (HINA)

U petak 20. rujna 1991. ujutro oko 8:30 jedinice JNA i rezervisti s domaćim Srbima i četnicima krenuli su na Tovarnik. Kolona tenkova i transporter na ulazu u selo razdvojila se od šidske strane i kreće u okruživanje južne i sjeverne strane. Prva granata ispaljena je s južne strane prema centru, gađajući policijsku postaju. Pogodila je zgradu zadruga. Onda je počela pucnjava sa svih strana. Hrabri Tovarničani pružili su otpor, nisu dali svoje selo. Zapovjednik PS Tovarnik Vlado Blažić našao se u središtu sela u blizini katoličke crkve. Tu je bio i župnik Ivan Burik. Neprijatelj je precizno gađao toranj crkve iz pravca Šida. Vlado se dobro sjeća: »Kada je počeo napad gledali smo kako se stvorio crveni oblak s prašinom i dimom iznad crkve. Crkva je bila renovirana prije godinu dana i imala je novi crijep. Kada su plotuni prestali ugledali smo kako je toranj ostao onako ponosno. Tukli su ga višecijevnim bacačima raketa i tenkovima. Sakrili smo se ispod mosta pred crkvom. Velečasni nije vjerovao da će do ovoga doći. Savjetovali smo se šta uraditi, kako se oduprijeti toj željeznoj životinji koja nadolazi s istoka.«

Kako je bilo malo protuoklopnih sredstava krenulo se tamo gdje je najgodnije pogadati. Sve je bilo nestvarno, kao u filmu. Tenkovi su po sporednim ulicama ulijetali u selo, a hrabri Tovarničani Ivan Matić, Ante Ujaković, Milan Kuzmić i drugi uništavali su tenkove, neke zarobili i skrili u rupaču blizu katoličkog groblja. Kod neprijatelja je došlo do panike i bježanja; sa sobom su vukli uništena vozila.

Tovarničani su zarobili dva tenka. Iz jednog su opalili nekoliko granata prema Šidu toliko da znaju da se Tovarnik ne da. Kažu da je u Šidu oglašena opća opasnost i da je nestalo struje, a gdje su granate pogodile, točno se ne zna, navodno negdje na sajmištu na rubu Šida.

U selu su se našli i novinari BBC-a koji su kamerama ovjekovječili srpska razaranja. Jedan hrabri momak iz Mikluševaca donio je ručni bacač da pokaže kako su i Rusini uz Hrvate.

Zakruživši selo i sa zapadne strane od Ilača, JNA je uz domaće Srbe i njihova vođu Trifuna Srdića koji je imao titulu »Kapetan Filipović« nastojala što brže osvojiti selo. Palila je kuće, rušila sve pred sobom. Na katoličku crkvu pale su 62 granate, kako je nabrojio župnik Ivo Burik, koji je sa sjevera sela gledao dvogledom kako pada toranj crkve.

»Sada je sve gotovo. Neka, napraviti ćemo mi i bolju nego što je bila«, rekao je i hrabro obilazio prestrašene Hrvate po podrumima gdje je služio misu pučanstvu i davao odrješenje. Na sam crkveni god (kirbaj) Srbi su nastojali srušiti crkvu, a oko 10 ujutro dva puta su nadlijetali zrakoplovi koji su svoj teret istresli na TV odašiljač kako bi prekinuli svaku vezu sa svijetom. Tovarnički Srbi s rezervistima i četnicima išli su od podruma do podruma, istjerivali ljude i bacali bombe.

U subotu ranjen je civil Antun Mandić na ulici Matije Gupca. Pogodio ga je snajper prikrivenih Srba. Vozio se biciklom sa željezničke postaje gdje je hrabro obavio svoj zadatak — popravio prekinute telefonske linije.

Oklopna mehanizirana kolona tutnji iz pravca Šida prema Ilači uz jaku vatru mitralieza paleći sve kuće redom.

HINA je o hrabrosti Tovarničana izvjestila ovako: »... u Tovarniku se vode žestoke borbe, a hrvatski branitelji uništili su dva tenka i jedno oklopno borbeno vozilo.«

Dio civila zajedno s braniteljima povlači se 22. rujna 1991. prema jugu i probija u selo Nijemci, a jedan dio organizirano odlazi u Lovas i prema Iloku.

Ujutro u 5:30 jaki tenkovski napad a oko 11 sati minobacački. U 14 sati raketni napad iz pravca Bapske. U poslijepodnevnim satima u sjeverni dio sela upadaju rezervisti JNA, četnici i domaći Srbi bojeći se prijeći preko glavne ceste i ući u zapadni dio sela. Iz podruma istjeruju civile, tuku ih, premlaćuju i streljaju.

23. rujna 1991. (HINA) — »Tovarnik mjesto na samoj granici Hrvatske s Vojvodinom u blizini Šida, postaje novi Vukovar. To je mjesto gdje su hrvatski branitelji uspjeli zaustaviti i zadržati srboagresora. To je razbjesnilo napadače pa je svim mogućim sredstvima, osobito višecijevnim raketnim bacačima i teškim haubicama od 152 mm, tukao po tom mjestu. Naročito je to činio jučer od 15 sati, a 30 posto mjesta je razoreno. Mnoge su kuće i benzinska crpka zapaljene. Tijekom noći i prijepodneva tu su ponovo vodene žestoke borbe i poneki tenk se uspije probiti, a onda na svom putu bude opkoljen, preda se ili biva uništen. Veći dio rezervista iz Kraljeva bježi, ostavlja oružje i preko Šida pokušava spasiti glavu od suvih naredbi.«

Kapetan Dragan osobno dolazi u Tovarnik da podigne moral preostalim rezervistima i četnicima. Pred izbezumljenim Hrvatima ispred gostionice »Izlazeće sunce« popeo se na sanduk piva i mašući pištoljem vikao: »Mi ćemo suditi tim srpskim izdajicama! Bacili su oružje, tu na vašarištu kod Šida, sve na gomilu i pobjegli. Odgovarat će nam te srpske izdajice, njih šesto koji su se vratili iz Tovarnika!« Psovao je i galamio u kišnoj noći, a oko njega su trčkarali golobradi mladići s mrtvačkim glavama na kokardama.

Iz Ilinaca, sela jugozapadno od Tovarnika, dopisnik France-pressa javlja da se jučer nastavilo bombardiranje oko hrvatskih sela Tovarnik i Nijemci i nakon 15:00. U 17:30 artiljerijsko se pucanje proširilo u ta dva sela koja armiji predstavljaju neophodan prolaz za približavanje Vukovaru i Vin-kovcima.

Stup crnog dima dizao se iz katoličke crkve u Tovarniku, koju je bombardirala armija (Večernji list, 23. 09. 1991.).

Beogradska TV ekipa ušetala je u prve ulice i uz ubijene po ulicama razgovarala sa mještanimom Stevanom Srdićem koji govori da je selo već 90% zauzeto.

Dok su trajali napadi iz daljine nitko od Hrvata nije poginuo što je dokaz dobre discipline i dobro utvrđenih podruma.

Od posljedica granatiranja poginuli su u Zmaj Jovinoj br. 11 Srbi: Stevan Filipović i Pajo Milutinović.

U ponedjeljak počinju prva bombardiranja i streljanja.

»... Kolone koje su se u subotu uspjele ubaciti u selo, bila je tipično četnička jedinica šajkača kojom je upravljao zapovjednik Slobodan Kamber — pukovnik po činu. Oko 40 tenkova ostalo je u selu. Od Jove Kovačevića saznao sam da je jedinica sastavljena od zatvorenika koji ie

svaki imao ispred sebe od 15 do 20 godina zatvora. Bili su nagrađivani prema tomu tko više masakra učini u selu. U nedjelju su im se pridružili i domaći Srbi: Stevan Srdić, Miloš i Radoslav Stanimirović, Sreto Pokrajac, Duško Pokrajac, Milan i Milorad Bakrač...« Tako priča Branko Šimunić koji je svoja dva brata sahranio. Tunja i Berislav Šimunić ubijeni su u nedjelju 22. rujna 1991. u ulici Vase Pelagića ispred pravoslavne crkve. Željko Vrančić i Josip Šarčević ubijeni su kod kuće Tome Drmića, ulica Branka Nušića. Ubijanja su nastavljena i dalje po ulicama, kućama i podrumima. Veći dio civila odveden je u Šid i premlaćen.

Vojna policija ispituje, a domaći Srbi odlučuju o životu i smrti. Veći dio muškaraca odveden je u logor u Mitrovicu, Begejce i Stajićevo.

U Begejcima bijahu Tovarničani prvi na kojima su svoje palice i noževe iskušavali srbijanski rezervisti. Na salašu Jovanovac kod Rume učinjena su najveća zvjerstva nad zarobljenicima. Ubijani su pištoljima s iglom, a onda im je vađena krv koja je spašavala srpske borce. Zarobljenici su sječeni na komade i bacani u najlon vreće. Tovarničani su u tom zvjerstvu vidjeli Voju Stanimirovića, liječnika iz Tovarnika. Nekoliko zarobljenika vraćeno je u selo (stariji od 60 godina i invalidi) ali tamo ih je u prvoj skupini ubijeno 13. To su učinili pripadnici TO Tovarnik prema svojim spiskovima.

25. rujna 1991. — piše »Politika ekspres« »... U Tovarniku je osnovana stanica milicije SAO Slavonije, Baranje i zapadnog Srema. Komandir je Željko Krnjajić, zamjenik Živorad Vorkapić. Iz podruma i skladišta je izišlo ili izvučeno oko 200 Hrvata...«

Nastavljena su ubijanja, paljenje kuća i rušenje svega što je hrvatsko. Porušena je i zapaljena katolička crkva sv. Mateja i Bartola. Centar sela najviše je stradao. Spaljena je zgrada doma gdje je samoposluživanje, pošta i Matica hrvatska. Spaljena je zgrada policijske postaje i željezničke postaje, a oko 30% kuća je spaljeno i porušeno.

Teško je opisati što su sve činili Hrvatima. Ponovili su se masakri što su ih prije 50 godina učinili njihovi očevi. Ubijen je katolički svećenik Ivan Burik koji je pokušao spasiti pregovorima ostala sela Lovas, Opatovac da ne dožive sudbinu Tovarnika. Beli orlovi, šešeljevci, akranovci, tovarnički Srbi (mladi i stari) okrvavili su ruke i po točno utvrđenom scenariju disciplinirano ubijali i samo čekali da krenu na ostala sela: Lovas, Opatovac, Bapsku, Ilok... Tovarničani koji su otišli u Lovas završili su u Iloku, a onda iz Iloka u koloni izišli 17. listopada 1991.

Hrvati koji su ostali u selu nisu dugo čekali kad su ih po provjerenim receptima počeli istjerivati što pojedinačno, što grupno. Morali su potpisati da sve svoje ostavljaju SAO Krajini i da će kasnije poslati svoju adresu. Tako HINA javlja o egzodusu Hrvata iz Tovarnika i Nijemaca. Oko 80 Hrvata pod okriljem noći istjerano je iz svojih kuća i natjerano na minska polja kod Lipovca. Počinje naseljavanje Srba u prazne kuće protjeranih Hrvata. Snage UNPROFOR-a polako se razmještaju po sektorima, (u Tovarnik dolaze Rusi), a jedinice JNA polako trebaju napustiti teritorij Hrvatske.

U znak pozdrava što napuštaju hrvatsku ravnicu JNA 20. svibnja diže u zrak i do temelja ruši grobljanske kapelice u Tovarniku i Ilači. Bili su to spomenici nulte kulturne vrijednosti sagrađeni 1783.

Već 23. svibnja 1991. Srbi progone 23 Hrvata iz Tovarnika, krijući ih u noći na Cukерову salašu, a onda ih odvođe na Lipovac. Tu Rusi hoće pokazati svoju snagu pa im garantiraju povratak ali ne i sigurnost. Protjerani završavaju u slobodnom dijelu Hrvatske, a u njihove kuće useljavaju Srbi iz Podravske Slatine, Pakraca . . .

U Tovarniku od Hrvata ostaje tek tridesetak starih osoba i nekoliko mladih koji su bračno vezani za Srbe.

Ovo je mali sažetak onoga što se dogodilo u Tovarniku u rujnu 1991. Satkan je od iskaza, dokumenata, audio i video zapisa, fotografija. Ovo je samo mali pokušaj da se dio zapiše, kako bi se kasnije mogla pisati cjelovitija povijest.

Ubijeni Tovarničani:

Ivan Adamović rođen 1960.
 Mato Adamović rođen 1937
 Petar Bilić rođen 1931.
 Marko Bošnjak rođen 1941.
 Janko Budim rođen 1933.
 Jozo Budim rođen 1973.
 Ivan Burik rođen 1928.
 Mate Čurić rođen 1921.
 Ilija Džambo rođen 1929.
 Ivan Džankić rođen 1929.
 Stjepan Ferinac rođen 1968.
 Đuro Filić rođen 1956.
 Felka Glibo rođena 1924.
 Toma Glibo rođen 1925.
 Karlo Grbešić rođen 1938.
 Đuro Grgić rođen 1931.
 Đuro Grgić rođen 1947.
 Mirko Grgić rođen 1957.
 Pavao Hapčak rođen 1931.
 Tomislav Ivković rođen 1939.
 Niko Jelkić rođen 1963.
 Ivan Jurić rođen 1928.
 Janja Jurić rođena 1942.
 Ruža Jurić rođena 1933.
 Tomislav Karačić rođen 1932.
 Stjepan Kovačević rođen 1930.
 Stjepan Kovačević rođen 1957.
 Franjo Kuzmić rođen 1931.
 Mladenka Kuzmić rođena 1938.

Nestali Tovarničani:

Mile Grbešić rođen 1962.
 Ivan Kučinić rođen 1950.
 Ivan Penava rođen 1962.
 Miroslav Zelenika rođen 1959.
 Ivan Maloševac rođen 1939.
 Ilija Maričić rođen 1960.
 Marinko Marijanović rođen 1970.
 Daniel Marinković rođen 1932.
 Đuro Marinković rođen 1914.
 Anto Markanović rođen 1932.
 Stipo Matić rođen 1933.
 Marijan Mijoković rođen 1923.
 Đuro Miklošević rođen 1910.
 Stojan Mikulić rođen 1935.
 Adam Popović rođen 1926.
 Marijan Popović rođen 1943.
 Martin Popović rođen 1947.
 Krešimir Puljić rođen 1950.
 Rudolf Rapp rođen 1942.
 Branko Salaić rođen 1929.
 Vojislav Selak rođen 1938.
 Josip Šarčević rođen 1966.
 Marko Šijaković rođen 1936.
 Antun Šimunić rođen 1958.
 Berislav Šimunić rođen 1974.
 Ivica Šimunić rođen 1965.
 Jozo Šišić rođen 1935.
 Marko Šola rođen 1931.
 Pavle Vrančić rođen 1954.
 Željko Vrančić rođen 1950.
 Ivan Zelić rođen 1952.
 Manda Živić rođena 1932.
 Mato Živić rođen 1930.

Uništeni kulturni spomenici:

Katolička crkva sv. Mateja i Bartoja — srušen toranj, zapaljen krov, unutrašnjost uništena

Zgrada Doma Kulture — spaljena

Zgrada pošte — rušena i paljena

Željeznička postaja djelomično uništena

Grobljanska kapelica uništena do temelja

Zgrada Policijske postaje spaljena i srušena

Odašiljač Hrvatskog radija i televizije srušen i uništen

Masovne grobnice u Tovarniku

Na širem području Tovarnika locirano je više grobnica koje potvrđuju očevici:

1.) Katoličko groblje

Kod ulaza u groblje pored mrtvačnice, rovokopačem iskopano nekoliko jaraka i u njih ubačeni mrtvi Hrvati iz Tovarnika.

2.) Groblje zapadno od kapele

Veća grobnica iskopana bagerom i pokrivena najlonom.

3.) »Male rupače«

Velika jama ostala nakon iskopavanja zemlje ilovače (za pečenje opeke), oko 200 metara prije katoličkog groblja. Nekoliko dana bager je zatrpavao mrtva ljudska tijela zajedno s leševima stoke.

4.) Pravoslavno groblje

Na cesti prema Šidu, s desne strane u blizini spomenika Srijemskom frontu. Velika grobnica kopana rovokopačem gdje je istovareno nekoliko prikolica mrtvih ljudi.

5.) U Fruškogorskoj ulici bager je iskopao veliku rupu u koju je ubačeno dvije traktorske prikolice pune leševa.